

Ministr Šebesta na ekologických farmách na Valašsku

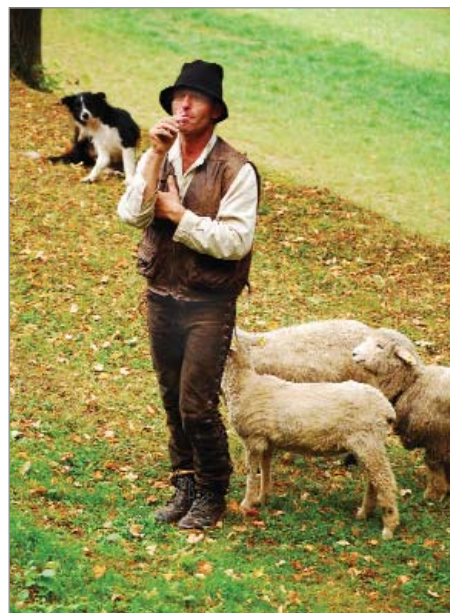
Dne 4. září přivítali ekozemědělci, zpracovatelé, zástupci dalších místních subjektů a pracovníci Bioinstitutu na Valašsku ministra zemědělství Ing. Jakuba Šebestu. V rámci své pracovní cesty se ministr seznámil s tím, jak ve Zlínském kraji hospodaří ekologičtí zemědělci na trvalých travních porostech. V tomto regionu dochází k viditelnému rozvoji ekologického zemědělství. Počet ekozemědělců je dnes 281, výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství představuje 29067 hektarů. Z celkové výměry ekologické půdy ve Zlínském kraji zaujímají trvalé travní porosty 25056 hektarů, orná půda 3498 hektarů a sady 513 hektarů. Podíl zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ve Zlínském kraji činí 8,25 procent. Počet výrobců biopotravin v tomto regionu dosáhl 28.

Ministr Šebesta zahájil návštěvu na farmě **AGROFYTO, spol. s r. o.**, která hospodaří od roku 1995 v jihovýchodní části okresu Vsetín, v katastrech obcí Lidečka, Horní Lideč a Valašské Příkazy u slovenských hranic. V roce 1999 vstoupila farma do systému ekologického hospodaření. Vlastní nebo pronajaté pozemky tvoří celkem 850 hektarů zemědělské půdy, z toho 160 ha orné a 690 ha luk a pastvin. Hlavním cílem farmy je údržba krajiny a života v ní formou chovu masného i mléčného skotu a produkcí biomléka, které jako výhradní dodavatel dodává do Mlékárny Valašské Meziříčí. Zvířata chovaná na farmě jsou volně ustájena na podestýlce, mají přístup na okolní pastviny, krmiva z vlastní produkce jsou bez stimulantů růstu, hormonálních přípravků a bez GMO, telata jsou krmena do věku minimálně dvou měsíců výhradně mateřským mlékem.

Ing. Ludmila Mužíková jednatelka podniku na uvítanou pohostila návštěvníky typickými valašskými specialitami a představila farmu. V úvodním slově připomenula moudro: „*Sousedě si musíš vážit víc jak rodiny, protože rodina přijde a odejde, ale*

sousedě máš vedle sebe pořád,“ které dokazuje její dobrá spolupráce s okolními farmami, z nichž některé také přešly do systému ekologického zemědělství. Na farmě se v tento den sešli všichni okolní zemědělci, aby společně s ministrem diskutovali a ukázali mu svá hospodářství. Významná byla i účast ředitelky **Mlékárny Valašské Meziříčí spol. s r. o., Jany Novotné**, jejíž spolupráce v mnohém pomohla zpracování biomléka a dalších bioproduktů v regionu.

Cesta ministra Šebesty pokračovala prohlídkou okolních luk a pastvin, obhospodařovaných podniky **Agrofyto a ZD Francova Lhota**. Krátce také navštívil soukromě hospodařící drobné zemědělce v regionu. Prvním byl hospodář **Vojtěch Molek**, který se zabývá zejména chovem ovcí. Pan Molek během návštěvy předvedl perfektní výcvik a práci svých salašnických psů, kteří zvládnou pastvu jak ovcí a koz, tak větších hospodářských zvířat, ale i např. drůbeže. Milého uvítání se panu ministrovi dostalo i na samotě u **Hrabáčků**, kteří ještě stále udržují krajinu tradičním způsobem hospodaření. Na valašské tradice navazují i do-

Molek při práci se salašnickým psem

Na samotě u Hrabáčků je veselo...

Ing. Jakub Šebesta ministr zemědělství České republiky na farmě AGROFYTO

ma v kuchyni, a tak jejich voňavému pochoštění, které připravili, nikdo neodolal.

Cíl cesty byl v nedalekém Prlově, malé vesničce, která dokázala se svými pěti sty obyvateli a díky několika málo místním podnikatelům vytvořit moderní obci s bohatým kulturním životem založeným na tradicích. V příjemném prostředí agroturistického střediska všechny přivítal starosta obce **Ladislav Gargulák**, který je zároveň jednatel firmy **GONE spol. s r. o. Prlov**. Firma rovněž hospodaří v systému EZ a je známá pořádáním prezentační a vzdělávací akce „Tradice Valašska, chov ovcí a produkce“, pořádané za finanční podpory Zlínského kraje a známé jako „ovčácké slavnosti“.

V průběhu diskuse s místními zemědělci a zpracovateli hovořil

Ministr Šebesta na ekologických farmách na Valašsku

➔ ministr o produkci biomléka v souvislosti s nízkou výkupní cenou mléka a o důvodu zavedení nových standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (tzv. GAEC), které jsou zaměřeny na ochranu půdy, vody, krajiny a biodiverzity; přináší nejvýznamnější změny v hospodaření na svažitých pozemcích silně ohrožených erozí půdy a v ochraně organické hmoty v půdě.

Náměstek ministra zemědělství **Ing. Jiří Urban** vysvětlil změny, které nastanou ve standardech GAEC od ledna příštího roku. Nové návrhy standardů GAEC jsou výsledkem dlouhých jednání. Jsou navrženy tak, aby vyhovovaly požadavkům kladeným Evropskou unií na členské státy v oblasti vyplácení zemědělských dotací. Zároveň zohledňují možnosti zemědělců a požadavky kontrolních orgánů.

Pracovníci ministerstva pak se zemědělci diskutovali o proveditelnosti navržených podmínek a byli otevření jejich připomínkám z praxe. Dále informovali o změně, kterou přináší novela zemědělského zákona. Ta ve svém prováděcím předpisu bude definovat i krajinné prvky, nově uznatelné pro vyplácení přímých plateb. Jejich mapování a zákres do registru uživatelů zemědělské půdy (LPIS) bude probíhat do března roku 2010.

Mluvilo se také o spotřebitelském chování a potřebě propagace BIO, o podpoře regionálních produktů a kvalitě potravin obecně. Všichni se shodli, že je potřeba působit na českého spotřebitele tak, aby byl schopen rozpoznat kvalitní výrobek a svým nákupem podporoval české výrobce. Tímto tématem se hodlá také MZe nadále zabývat. Ministr zdůraznil význam EZ: „Vidím v BIO určitý prostor, který by farmáři mohli více zaplňovat. Právě vzhledem k tomu, že poptávka po BIO je vysoká a do ČR se zbytečně dováží. Navíc v EZ farmáři pomáhají krajinu revitalizovat.“

Účastníci na závěr vyjádřili potřebu častějších vzájemných setkání a diskuzí, protože zpravidla ti, kteří rozhodují, nejsou v kontaktu s těmi, které jejich rozhodnutí nejvíce ovlivní. Proveditelnost některých předpisů pak bývá v praxi často obtížná.

Zemědělec je nejen producentem hodnotných produktů, ale má v krajině i velmi důležitou roli související s ochranou jednotlivých složek životního prostředí a s posilováním biodiverzity. Bioinstitut realizuje na farmě Agrofito projekt **Ekozemědělci přírodě**. Cílem projektu je podpořit ekologické zemědělství jako důležitý předpoklad zachování druhové rozmanitosti a rozmanitosti venkovské krajiny, která je jednou z možností řešení zemědělské nadprodukce a zároveň konzervace půdního fondu.

V rámci projektu vzniká síť ekologických vzorových farem v různých regionech (**EWE CZ s. r. o.** – Jistebnice u Tábora, **Josef Sklenář** – Jihlava, **Josef Folta** – Kateřinice u Příbora, **AGRISEN s. r. o.** – Nová Senínka u Starého Města pod Sněžníkem, **Bemagro, a. s.** – Malonty u Tábora, **Country Life** – Nenačovice, **Luboš Pospíšil** – Velká Bíteš), pro které se vypracovávají celofaremní plány nebo pouze částečné faremní plány (řeší problematické území farmy). Jedná se o farmy v různých produkčních oblastech, různé velikosti i struktury hospodaření (s čistě rostlinnou nebo živočišnou produkcí či smíšené farmy). Pro farmu Agrofito zpracovává Bioinstitut částečný faremní plán, který se týká realizace ozelenění v okolí hospodářských budov. Výsadby by měly do budoucna nejen oddělit a opticky skrýt hospodářské budovy od okolní krajiny, ale zároveň i vytvořit ochranu proti silným větrům.

Současně se Bioinstitut snaží získat finanční příspěvek na realizaci těchto výsadeb z Programu péče o krajinu (Program MŽP), který se podařilo opatřit již pro farmu EWE CZ s. r. o. v roce 2008 a v letošním roce pro farmu Luboše Pospíšila.

Bioinstitut, o.p.s.

FOTO: Markéta Sábliková

Valašská krajina

Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců o.p.s. pořádají seminář

ZPRACOVÁNÍ MLÉKA A MLÉČNÝCH VÝROBKŮ V EZ s praktickou ukázkou zpracování mléka na farmě

9.–10. 10. 2009 v Čechách
Biofarma Slunečná, Želnavá
16.–17. 10. 2009 na Moravě
SŠZP v Rožnově p. R.
a ovčí farma Ondruch,
Valašská Bystřice

1. den – teoretická část za účasti autorů nové příručky o zpracování mléka a mléčných výrobků v EZ:

- * představení nové příručky o zpracování mléka a mléčných výrobků v EZ
- * hygienické požadavky, přímý prodej
- * výrobní postupy a zpracování
- * zpracování v EZ, povolené látky a postupy, certifikace, kontrola

2. den – praktická část: zpracování na farmě za účasti veterinární správy

Bližší informace na www.bioinstitut.cz

Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců
Vás zvou na seminář

VÝUKOVÉ PROGRAMY NA EKOLOGICKÝCH FARMÁCH PRO ŠKOLY, EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLCE A DALŠÍ ZÁJEMCE

KDE: farma Kozodoj
Rolavská 538, Karlovy Vary
KDY: 23. října 2009

PROGRAM

9,00 zahájení

Pavlina Štyndlová
Výukové programy na Farmě Kozodoj v teorii i praxi

občerstvení

Zdenka Lněničková
Ekologická výchova na Statku u Lněniček

16,00 ukončení

INFORMACE A PŘIHLÁŠKY

e-mailem: info@bioinstitut.cz
telefonicky: 585 631 182
Účast na semináři a občerstvení **ZDARMA**.
Příhlášky nejpozději do 20.10.2009.

Opylování semenných porostů vojtěšky seté (*Medicago sativa*) samotářskou včelou šedosrstkou tolicovou (*Rhophitoides canus*)

Vojtěška setá je fakultativně cizosprašnou píceňinou, která sice nasadí malou část semene i po samosprašení, ale jeho biologická hodnota je menší ve srovnání se semenem vzniklým po cizosprašení. Opylování vojtěšky seté je navíc poněkud komplikované pro její složitý květní, tzv. pružinový mechanismus.

Opylování

Pokud má být květ opylen pyléem jiné rostliny, musí jej opylující hmyz nejdříve otevřít (rozevřít člnék), což způsobí vyvrstvení generativního sloupku (tyčinky a pestíku s bliznou), který prudce narazí do těla opylovatele, a tím dojde k vlastnímu procesu opylení. Květ se potom již nevrací do původního stavu a k opylení dochází pouze jednou. Včela medonosná velmi nerada otevírá květy vojtěšky, protože je generativním sloupkem udeřena na citlivé místo hlavy (do sosákové jámy – *fossa proboscis*), a dokonce je někdy i na delší dobu v květu uvězněná. Tato rána jí pak odrazuje od otevírání dalších květů. Včela však vojtěšku navštívuje i nadále, ale nektar většinou vysává sosákem snadnější cestou mezi křídly a pavézou (nektar tzv. pašu je bez opylení květu). Přibližně 1–2 % květů, které včela navštíví, i přes obtíže nakonec otevře a opylí.

Pokud je k porostu vojtěšky přisunut nadbytek včelstev (tzv. převčelení, 10–12 včelstev/ha⁻¹) je výkon včelí medonosné dostatečně efektivní k zajištění obvyklých výnosů vojtěškového semene.

K opylování vojtěšky je velmi dobře přizpůsobená samotářská včela – šedosrstka tolicová (*Rhophitoides canus*), která se vyskytuje i u nás – především na jižní Moravě, kde se snažíme podporovat její výskyt přímo v porostu vojtěšky. Vojtěška setá i šedosrstka tolicová jsou původem stepní druhy. Během dlouhého období se mezi nimi vytvořila vazba. Včela medonosná je druhem lesostepním, a na vojtěšku se tedy v dlouhém období nemohla specializovat. Adaptace mezi šedosrstkou a vojtěškou spočívá v tom, že šedosrstka (ale i některé jiné adaptované stepní druhy soliterních včel, například pilorožka širopásnatá – *Mellita leporina*), se dokáže při otevírání květu vyhnout vyvrstujícímu se generativnímu sloupku, a rána tudíž dopadne na chitinový krunýř hlavy (zálicí), což jí nijak neznepokojí, květy otevírá i nadále, a proto je její činnost při opylování vysoce

efektivní a významná pro opylování vojtěšky. Jistou nevýhodou je méně přeletů mezi květy za minutu.

Podpora šedosrstky tolicové – *Rhophitoides canus* (Eversmann, 1852)

Pro využití této nohosběrné včely hnízdící v zemi byla zvolena metodika podpory jejího výskytu přímo v porostu vojtěšky. Vzhledem k obligátní (oligolektické) vazbě šedosrstky na vojtěšku je i její vývojový cyklus sladěn s růstovými fázemi vojtěšky. Šedosrstka tolicová je tak ideálním opylovatelem této plodiny a její výskyt v porostu lze navýšit snadno pomocí speciální agrotechniky. Metoda byla vyvinuta v České republice ve Výzkumném ústavu pícninářském v Troubsku u Brna.

Šedosrstka zimuje v zemi ve stadiu předkukly a vývoj dokončuje začátkem léta, takže první imaga se líhnou do květu první seče vojtěšky a jejich líhnutí pokračuje až do druhé seče, během níž většina samotárek odchovává i své potomstvo. V srpnu aktivita šedosrstek klesá.

Chemická ochrana u konvenčně hospodařících zemědělců se omezuje na dobu do rozkvětu první seče, protože později se již líhnou samotářky, které by tak mohly být poškozeny. V případě nutnosti je možné na konci druhé seče vojtěšku chemicky ošetřit, protože aktivita samotárek je již nízká a většina potomstva pro následující rok je chráněna v zemi. U ekologicky hospodařících zemědělců se však chemické ošetření neprovádí a tento šetrný způsob hospodaření by tak mohl vytvářet dobré podmínky pro výskyt šedosrstky tolicové a tedy pro dobré opylení vojtěšky.

Hnízdní a živné pásy

Na pozemcích jsou pro šedosrstky vytvářeny tzv. hnízdní a živné pásy. **Živné pásy** v šířce jednoho postřikovače (u konvenčních zemědělců) jsou ponechány z první seče jako zdroj potravy pro průběžně se líhnoucí šedosrstky. Vedle živných pásů se pak ponechávají hnízdní pásy (na šířku sekačky), které se udržují bez vegetace, a sa-

motářky zde hnízdí. Tyto pásy jsou důležité zvláště u velkých pozemků, protože šedosrstka má akční rádius doletu cca 50 m od hnízda. **Hnízdní pásy** nesmí zarůst, jinak by se v něm šedosrstky neuhnízdily. Vyžadují totiž slunné polohy. Proto je velmi důležité, aby byla vhodně volena i orientace těchto pásů. Jejich podélná osa musí pokud možno spojovat východ a západ. Vhodné je udržovat hnízdní pásy i na okraji pole. Urychlí se tak migrace včel z okolních stanovišť přímo do porostu.

Šedosrstka

FOTO: Jiří Rotrekl

Vojtěška je pěstována obvykle ve 2–3 užitkových letech. Orba poškozuje hnízda samotárek jen minimálně, takže potomstvo se v další sezoně vylíhne a může se přesunout na pozemek s nově zakládaným porostem vojtěšky. Tím hustota populací této drobné včely v dané lokalitě významně narůstá a stává se v daném regionu hlavním opylovatelem vojtěšky. Opylování šedosrstkou je méně nákladné a málo náročné na odbornou práci, a proto v našich přírodních podmínkách nalezla své uplatnění i v praxi. V ČR jde zejména o oblasti jižní Moravy, kde je přirozený výskyt této včely dostatečně velký pro vytvoření silných populací přímo v porostu vojtěšky.

Výše uvedený příklad vazeb mezi rostlinou a opylovatelem dokladuje, jak složité a křehké jsou vazby mezi organismy navzájem a organismy a prostředím. Uvedený příklad prokazuje, že ekologické lze učinit i ekonomickým a žádaným v souladu se zajištěním zemědělské produkce. Bez základního přístupu a komplexních znalostí to však nelze. Těm, kterým je uvažování o respektování ekologických pravidel a příkladně podpoře včel na hony vzdálené, doporučuji pozorovat pětimilimetrovou drobnou šedosrstku při hloubení hnízda v tvrdé jílovité půdě, kde si hloubí otvor 2 mm v průměru desítky centimetrů pod povrch. Jen tento malý detail o mnohém vypovídá.

Antonín Přidal,

oddělení včelařství Mendelova zemědělská a lesnická univerzity Brno (apridal@mendelu.cz)

POZN.: První seč je využívána na píci, po té jsou lepší podmínky pro dozrávání semen.

Vojtěška

FOTO: Jiří Rotrekl

